

Anàlisi de les ajudes de reestructuració i reconversió de vinyes per a vinificació a la comunitat autònoma de les Illes Balears durant el període 2009 – 2022, i consideracions per a la seva aplicació en el nou període de l'OCM d'acord a la nova normativa i als resultats en exercicis anteriors

Josep Bauza Vanrell

Gener 2023

I. Índex:

1. Introducció
2. Marc legal
3. Memòria científica sobre les mesures de l'ajuda
4. Mesures que has fet altres comunitats autònomes

1. Introducció:

1.1. Origen de l'ajuda:

- L'ajuda de reestructuració i reconversió de vinyes és una ajuda del sector vitícola de la Unió Europea que es troba englobat dins l'OCM. L'Ajuda s'ha aplicat en:
 - S'inicia en el 2001 en el marc de l'OCM
 - En l'OCM del vi aprovat el 2008
 - En l'OCM única del 2013
 - En el Pla d'Ajuda al Sector Vitivinícola Espanyol (PASVE) del 2009 – 2013
 - En el PASVE del 2014 – 2018, ja finalitzat
 - En el PASVE del 2019 – 2023, en aplicació, però per finalitzar (Dirección General de producciones y mercados agrarios & Subdirección General de Frutas y Hortalizas y Viticultura, 2023)

1. Introducció:

1.2. Importància econòmica i de la superfície de l'ajuda a nivell nacional:

- Des de l'exercici financer del 2001 fins al del 2022, s'han pagat 2.485 milions d'euros de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell espanyol.

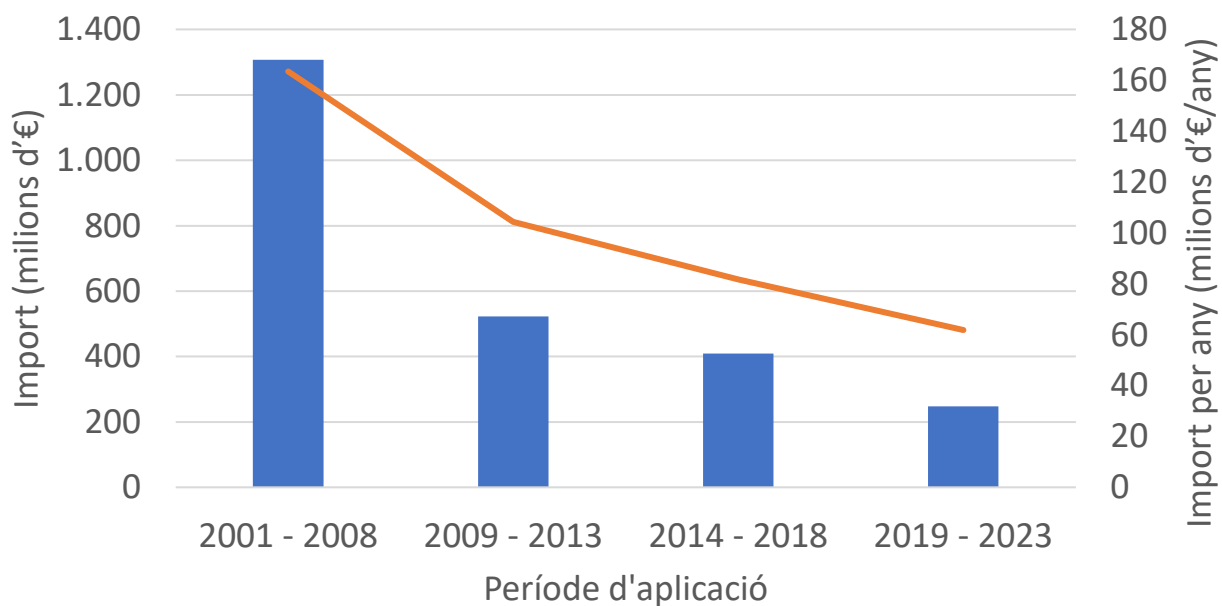

Figura 1: evolució de l'import total i de l'import executat per any de cada període d'aplicació de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell espanyol entre 2001 – 2022.

1. Introducció:

1.2. Importància econòmica i de la superfície de l'ajuda a nivell nacional:

- Des de l'exercici financer del 2001 fins al del 2022, s'han concedit l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a 470 milers d'hectàrees a nivell Espanyol.

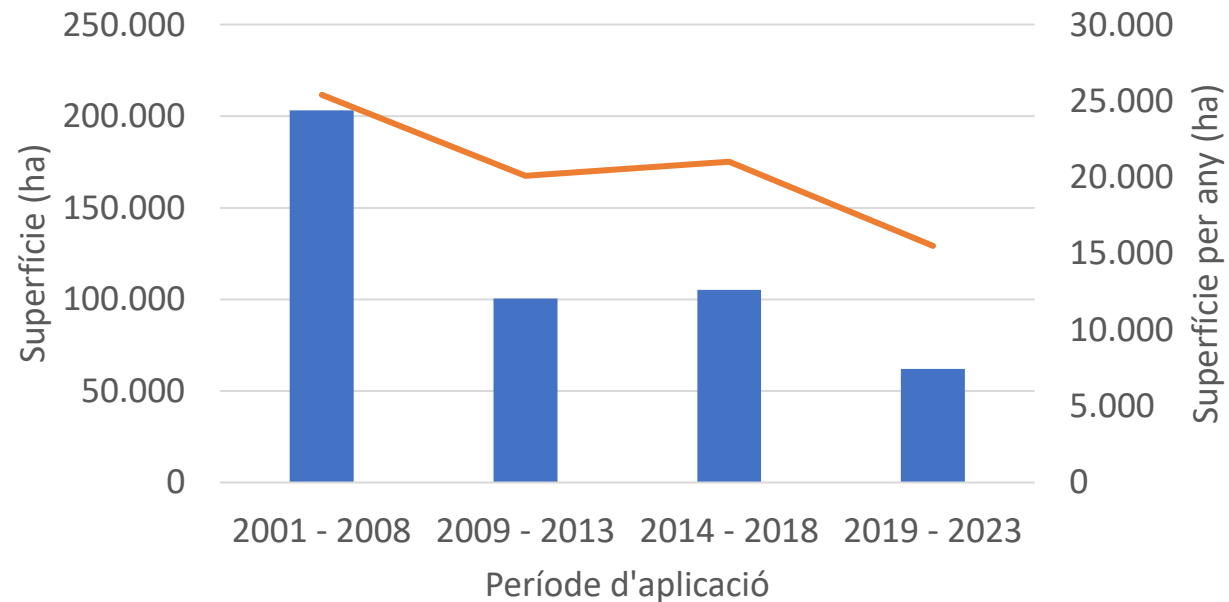

Figura 2: evolució de superfície total i de la superfície subvencionada per any de cada període d'aplicació de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell espanyol entre 2001 – 2022.

1. Introducció:

1.3. Importància econòmica i de la superfície de l'ajuda a nivell autonòmic:

- Des de l'exercici financer del 2001 fins al del 2022, s'han pagat 5.396 milers d'euros de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell de les Illes Balears.

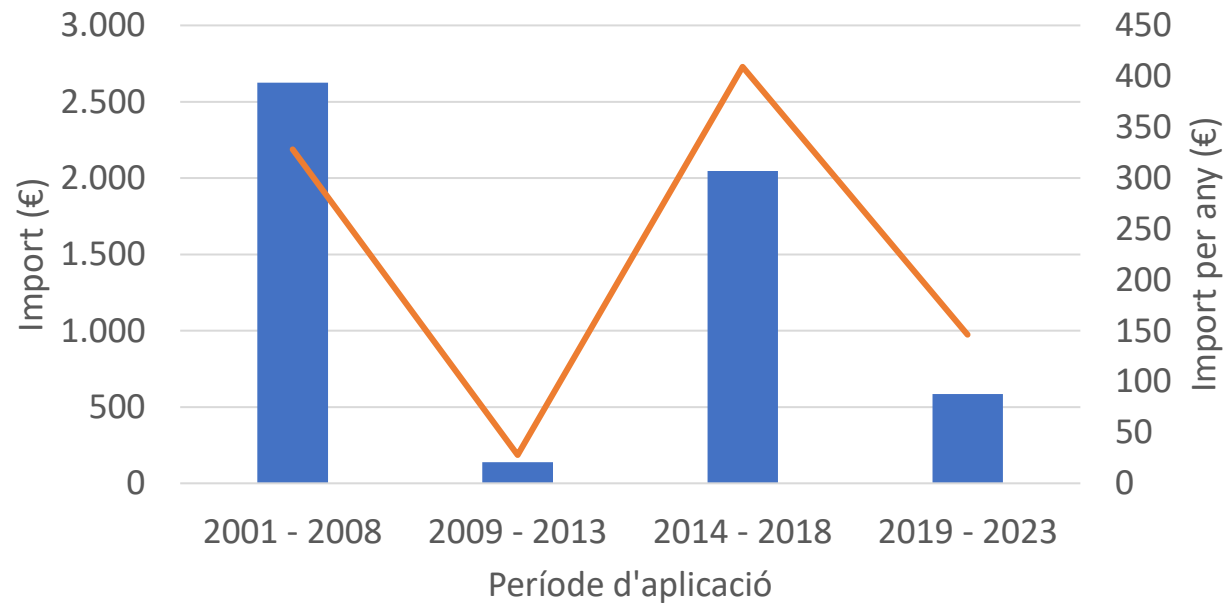

Figura 3: evolució de l'import total i de l'import executat per any de cada període d'aplicació de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell autonòmic entre 2001 – 2022.

1. Introducció:

1.3. Importància econòmica i de la superfície de l'ajuda a nivell autonòmic:

- Des de l'exercici financer del 2001 fins al del 2022, s'han concedit l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a 963,5 hectàrees.

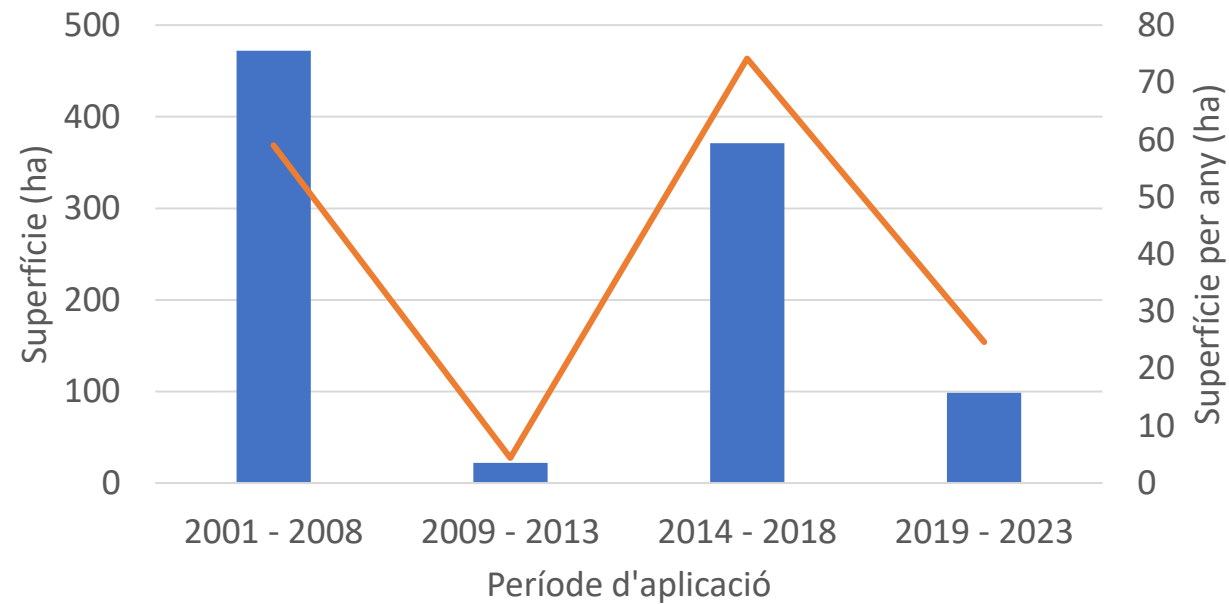

Figura 4: evolució de superfície total i de la superfície subvencionada per any de cada període d'aplicació de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinya a nivell autonòmic entre 2001 – 2022.

1. Introducció:

1.3. Importància econòmica i de la superfície de l'ajuda a nivell autonòmic:

- En els deu anys d'aplicació de l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinyes a les Illes Balears, les mesures que s'han subvencionat són les següents:
 - **Replantació de vinyes:** repartint el 99% del finançament total.
 - **Reconversió varietal mitjançant sobre empelts:** repartint el 0,02% del finançament total.
 - **Millora de les tècniques de gestió de vinyes:** repartint el 0,47% del finançament total.

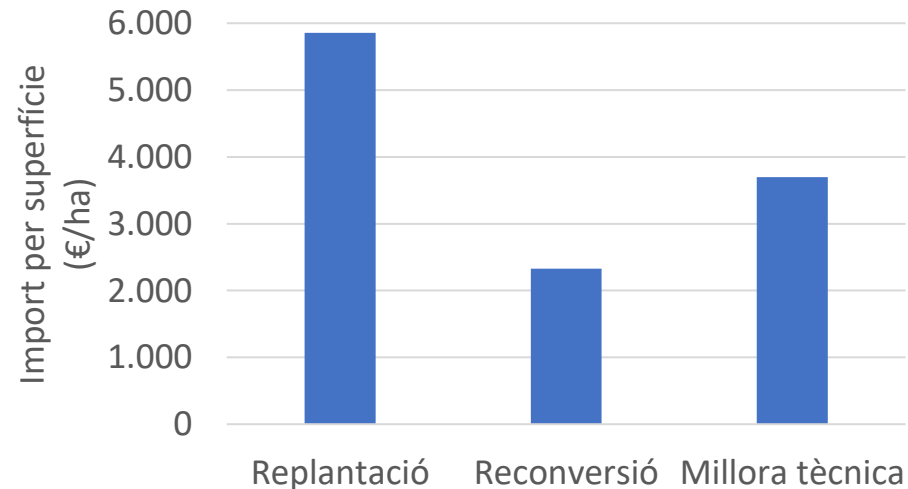

Figura 5: import mitjà per superfície de les mesures de les ajudes de reestructuració i reconversió de vinyes de les Illes Balears entre el 2013 – 2022.

1. Introducció:

1.4. Com serà l'ajuda de reestructuració i reconversió de vinyes pel període 2023 - 2027?

- L'ajuda de reestructuració i reconversió de vinyes serà una de les cinc intervencions de la nova Intervenció Sectorial Vitícola (ISV) emmarcada dins la Política Agrària Comuna (PAC) 2023 –2027.
- Comptarà amb un pressupost de 200,12 milions d'€.
- El pressupost anual previst per aquesta ajuda en el sector del vi serà de 60,64 milions d'€.

1. Introducció:

1.5. Context de l'aplicació de l'ajuda:

- En aquests moments les Illes Balears, Espanya i el món es troben en un context de molta variació. Una de les causes d'aquesta variació és el canvi climàtic que provoca efectes sobre tot el clima de tota la Terra. Aquests efectes són els següents:
 - **Augment de la temperatura mitjana mundial:** la temperatura mundial ha augmentat 1 °C a la superfície terrestre des de l'era preindustrial. A Europa, l'escalfament ha superat la mitjana mundial, augmentant la temperatura 1,2 °C, sobretot a les zones meridionals – occidental, on es troba Espanya.
 - **Variació en les precipitacions:** reducció de les precipitacions a la zona meridional, on es troba Espanya, de fins a un 20% durant el segle XX.

2. Marc legal:

2.1. Normativa europea:

- Reglamento (UE) 2021/2115 del parlamento europeo y del consejo de 2 de diciembre de 2021 por el que se establecen normas en relación con la ayuda a los planes estratégicos que deben elaborar los Estados miembros en el marco de la política agrícola común (planes estratégicos de la PAC), financiada con cargo al Fondo Europeo Agrícola de Garantía (FEAGA) y al Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural (Feader), y por el que se derogan los Reglamentos (UE) n.º 1305/2013 y (UE) n.º 1307/2013.
 - Estableix els objectius generals i específics de les ajudes de la UE que són finançades pel Fons Europeu de garantia agrària (FEAGA) i pel Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural (FEADER).
 - **COMPETITIVITAT**
 - **SOSTENIBILITAT AMBIENTAL**
 - **SOSTENIBILITAT ECONÒMICA**
 - Dicta quines ha de ser les intervencions que han de fer cada estat membre, entre ells, en el sector del vi.

2. Marc legal:

2.2. Normativa nacional:

- Real Decreto 905/2022, de 25 de octubre, por el que se regula la Intervención Sectorial Vitivinícola (ISV) en el marco del Plan Estratégico de la Política Agrícola Común.
 - Té l'objectiu de regular la Intervenció Sectorial Vitícola en el marc del Pla Estratègic de la PAC.
 - Estableix la normativa bàsica aplicable inclosa la de ISV:
 - **REESTRUCTURACIÓ I RECONVERSIÓ DE VINYES**
 - Inversions materials i immaterials en instal·lacions de transformació i en
 - infraestructures vitivinícoles, així com en estructures i instruments de comercialització
 - Collita en verd
 - Destil·lació de subproductes de la vinificació
 - Activitats de promoció i comercialització en tercers països

2.2. Normativa nacional:

- Operacions subvencionables:
 - **Replantació amb o sense sistema de conducció:**
 - Requereix un canvi varietal o un canvi de sistema de conducció o ambdós.
 - Característiques que han de complir:
 - **Característica a):** replantació amb varietats incloses en figures de qualitat (IGPs o DOPs).
 - **Característica b):** disminució de la densitat de plantació (mínim 10%).
 - **Característica c):** passar o mantenir la superfície en secà.
 - **Característica d):** realitzar un abancament del terreny.
 - **Característica e):** implantar un sistema de conducció sostenible.
 - **Característica f):** canvi d'ubicació a zones més òptimes pel canvi climàtic.
 - **Característica g):** canvi d'ubicació a zones de muntanya.
 - **Característica h):** replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques.
 - **Característica i):** unificació de parcel·les vitícoles.

2.2. Normativa nacional:

- Operacions subvencionables:
 - **Reconversió de vinyes per canvi de varietats:**
 - Requereixen un canvi de varietat
 - Característiques que han de complir:
 - **Característica j):** replantació amb varietats incloses en figures de qualitat (IGPs o DOPs).
 - **Característica k):** replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques.

2.2. Normativa nacional:

- Operacions subvencionables:
 - **Millora tècnica de la gestió:**
 - Característiques que han de complir:
 - **Característica I):** implantar un sistema de conducció sostenible.
 - **Replantació per arrencament obligatori per motius sanitaris i fitosanitaris per ordre de l'autoritat competent**

3. Memòria científica-tècnica:

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

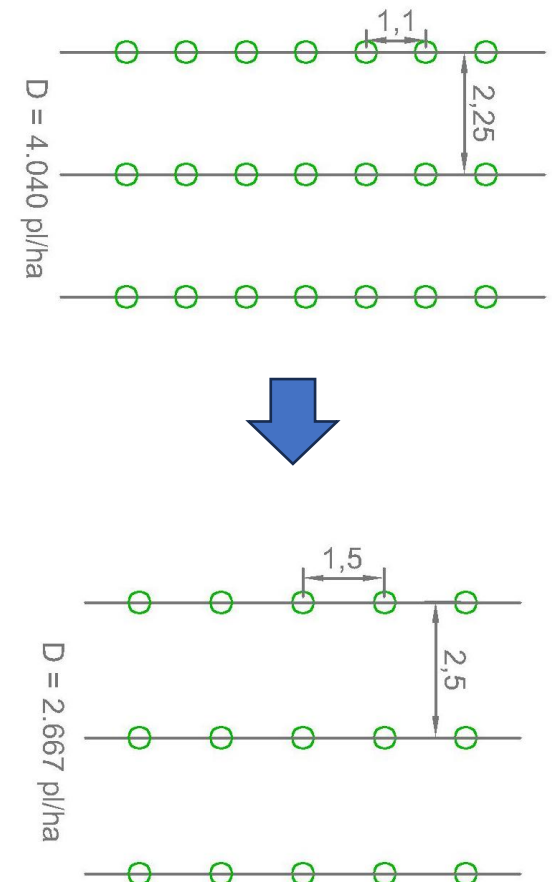
- Característica a): replantació amb varietats incloses en figures de qualitat (IGPs o DOPs)
 - **Context actual**: importància del mercat exterior per la venda dels productes vitícoles i efecte de la insularitat sobre les despeses de producció.
 - **Objectiu**: millorar o mantenir la competitivitat en els mercats internacionals mitjançant les figures de qualitat.
 - Dues DOs i sis IGPs

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica b): disminució de la densitat de plantació
 - **Context actual**: consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu**: reduir la demanda hídrica i el consum d'inputs de producció mitjançant la reducció de la densitat de plantació.
 - Menor densitat: igual o major producció de raïm, menor desenvolupament vegetatiu i efectes diversos sobre la qualitat
 - Densitats recomanades de 2.500 a 2.645 pl/ha.

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica c): passar o mantenir la superfície en secà
 - **Context actual**: consideració de les conseqüències del canvi climàtic com reducció de la disponibilitat dels recursos hídrics i distribució més irregular de les precipitacions.
 - **Objectiu**: reduir l'ús de l'aigua mitjançant la transformació de la superfície a secà o mantenir en secà.
 - Dels estudis avaluats, millors resultats del reg deficitari que del secà i millors resultats del reg deficitari que del reg.
 - Reg deficitari front a secà: augment de la producció, augment de l'activitat vegetativa, millorar la maduració tecnològica i limitació de la maduració fenòlica.
 - Reg deficitari front a regadiu: reducció de la producció i millora de la maduració

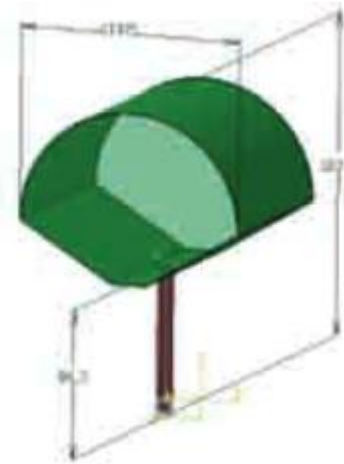
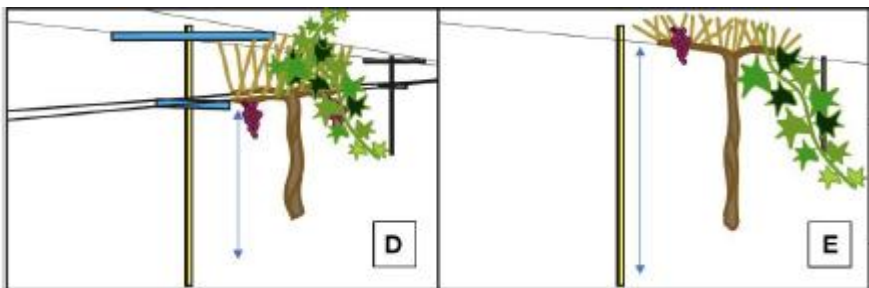
3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica d): realitzar un abancament del terreny
 - **Context actual**: consideració de les conseqüències del canvi climàtic com reducció de la precipitació, augment dels episodis de precipitació extrema, ...
 - **Objectiu**: reduir l'erosió del sòl mitjançant la construcció de bancals.
 - Els estudis avaluats determinen que els bancals intercepten l'escorrentia millorant la infiltració de l'aigua i redueixen l'erosió del sòl.

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica e): implantar un sistema de conducció sostenible
 - **Context actual**: consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu**: reduir l'ús dels inputs de producció com l'aigua mitjançant la implantació d'un sistema de conducció sostenible.
 - Els estudis avaluats plantegen sistemes de conducció alternatius a l'espallera tradicional. Aquests plantejaven una sèrie de beneficis:
 - Endarreriment de la maduració i afavoriment de l'acumulació de soluts.
 - Major eficiència en l'ús de l'aigua

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica f): canvi d'ubicació a zones més òptimes pel canvi climàtic
 - **Context actual:** consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu:** adaptar la vinya al canvi climàtic mitjançant el canvi d'ubicació de les vinyes.
 - El canvi d'ubicació s'hauria de fer en zones més fresques i si es possible amb una major pluviometria.
 - Temperatures elevades durant la maduració poden produir vins desequilibrats (alt contingut alcohòlic, sense maduresa fenòlica, amb falta de color, tanins verds, astringència i acidesa baixa).

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica g): canvi d'ubicació a zones de muntanya
 - **Context actual:** consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu:** adaptar la vinya al canvi climàtic mitjançant el canvi d'ubicació de les vinyes.
 - El canvi d'ubicació s'hauria de fer en zones de muntanya les quals són més fresques i solen presentar una major pluviometria.
 - Temperatures elevades durant la maduració poden produir vins desequilibrats (alt contingut alcohòlic, sense maduresa fenòlica, amb falta de color, tanins verds, astringència i acidesa baixa).

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica h): replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques
 - **Context actual:** consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu:** adaptar la vinya al canvi climàtic mitjançant el canvi d'ubicació de les vinyes.
 - Les varietats elegides haurien d'estar adaptades a l'excés d'insolació i de temperatura, i a la sequera i haurien de ser de maduració tardana o de cicle llarg.
 - Els portaempelts resistents a la sequera i que endarrereixin la maduració.

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica h): replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques

Taula 1: comparació de les varietats nacionals i estrangeres de vinya que estan autoritzades a les Illes Balears

Varietat	Color de gra	Maduració	Adaptació a la sequera	Recomanació de l'elecció per fenologia	Recomanació d'elecció per fenologia i resistència a la sequera
Chardonnay	Blanc	Molt primarenca	Sensible a la sequera	Baixa	Baixa
Pinot Noir	Negra	Molt primarenca			
Moscatel de gra menut	Blanc	Primarenca	Mitjana resistència a la sequera		Baixa
Viognier	Blanc	Primarenca	Poca resistència a la sequera		
Sauvignon Blanc	Blanc	Primarenca - mitjana	Molt resistent a la sequera	Baixa - mitjana	Baixa - mitjana
Tempranillo	Negra	Primarenca - mitjana	Sensible a sequera extrema		Baixa
Riesling	Blanc	Mitjana		Mitjana	
Merlot	Negra	Mitjana	Poca resistència a la sequera		Mitjana
Garnacha Blanca	Blanc	Mitjana	Resistent a sequera		Mitjana - alta
Garnacha Tinta	Negra	Mitjana	Molt resistent a la sequera		
Syrah	Negra	Mitjana	Sensible a sequera		Mitjana
Cabernet Sauvignon	Negra	Mitjana - tardana		Mitjana - alta	
Macabeo	Blanc	Mitjana - Tardana			
Moscatel d'Alexandria	Blanc	Tardana	Resistent a la sequera	Alta	Alta
Parellada	Blanc	Tardana			
Petit Verdot	Negra	Molt tardana			
Monastrell	Negra	Molt tardana	Molt sensible a sequera		Mitjana - alta

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica h): replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques

Taula 2: comparació de les varietats autòctones de vinya que estan autoritzades a les Illes Balears

Varietat	Color de gra	Època del desborrament	Època de l'inici del verolat	Producció (kg/pl)	Vigor	Acidesa total (g tartàric/L)	Potencial aromàtic	Intensitat de coloració	Recomanació d'elecció per fenologia
Malvasia Aromàtica o de Banyalbufar	Blanc	Molt primarenca	Primarenca	1,37	Mitjà	6,20	Alt	Mitjana	Bixa
Escursac	Negra	Molt primarenca	Mitjana	2,65	Mitjà	4,80	Mitjà	Alta	Mitjana
Fogoneu	Negra	Mitjana	Mitjana	2,42	Mitjà	5,10	Baix	Alta	
Giró Negra	Negra	Mitjana	Mitjana						
Giró Ros	Blanc	Mitjana	Mitjana	3,30	Mitjà	5,20	Mitjà	Alta	
Moll o prensal Blanc	Blanc	Mitjana	Mitjana	3,02	Mitjà	5,00	Mitjà	Mitjana - alta	
Manto Negro	Negra	Mitjana	Tardana	5,00	Mitjà	4,30	Mitjà	Mitjana - alta	Elevada
Callet	Negra	Mitjana	Tardana	5,83	Mitjà	5,83	Baix - mitjà	Mitjana	
Callet negrella	Negra	Mitjana	Tardana						
Mancès de Tibús	Negra	Tardana	Tardana	2,19	Mitjà	4,60	Mitjà	Baixa	
Esperó de Gall	Negra	Mitjana	Tardana	2,22	Baix	5,00	Mitjà	Mitjana	
Gorgollassa	Negra	Tardana	Tardana	0,97	Mitjà	4,70	Mitjà	Alta	

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica h): replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques

Taula 3: característiques agronòmiques de diferents portaempelts de vinya

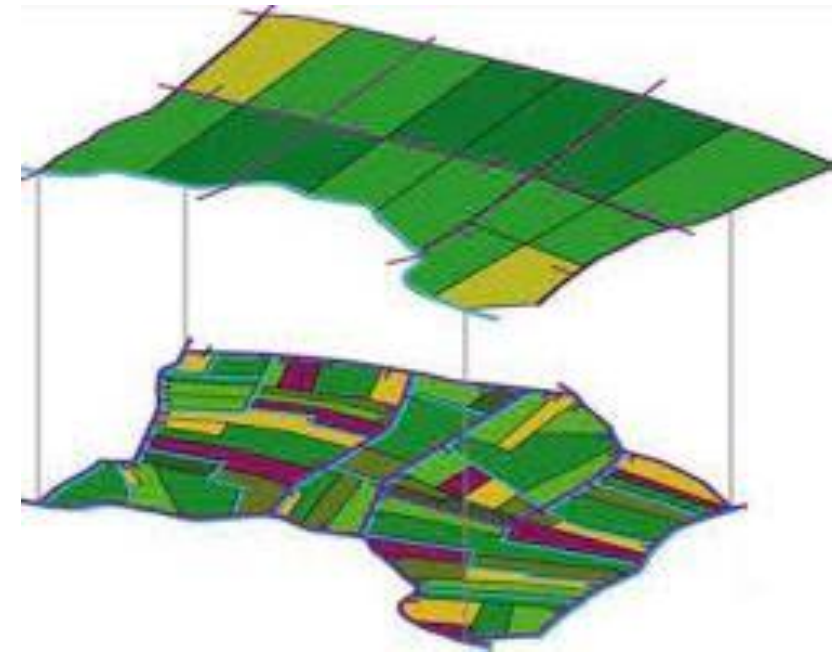
Portaempelt	Resistència		Efecte sobre la maduració	Recomanació d'elecció per fenologia	Recomanació d'elecció per fenologia i resistència a la sequera
	Calcària activa	Sequera			
3309 Couderc	11%	Baixa	Avança	Baixa	Baixa – baixa
420 A Millardet-Grasset	20%	Baixa	Avança		
SO4	17%	Baixa	Avança		
41 B Millardet-Grasset	40%	Mitjana	Avança		
5 A Martínez Zaporta	30%	Mitjana	Avança		
13 - 5 EVE Jerez	35%	Mitjana	Avança		
161 - 49 Couderc	14%	Resistent	Avança	Mitjana	Baixa – alta
Fercal	60%	Mitjana	Mitjana		Mitjana – baixa
1616 Couderc	10%	Mitjana			Mitjana – alta
196 - 17 Castel	14%	Resistent			
6736 Castel	13%	Resistent			
333 Escuela Montpellier	40%	Molt resistent			
1103 Paulsen	17%	Molt resistent	Mitjana	Alta	Alta – baixa
Rupestris du Lot	14%	Mitjana	Endarrereix		
99 Richter	17%	Mitjana	Endarrereix		
110 Richter	17%	Molt resistent	Endarrereix		
140 Ruggeri	40%	Molt resistent	Endarrereix		Alta – alta

3.1. Replantació amb o sense sistema de conducció:

- Característica i): unificació de parcel·les vitícoles
 - **Context actual**: consideració de les conseqüències del canvi climàtic com augment de les temperatures, reducció de la precipitació, augment de la sequera, ...
 - **Objectiu**: reduir el consum d'inputs mitjançant la unificació de parcel·les vitícoles.
 - La parcel·lació provoca: pèrdua de terreny, increment de les despeses de producció, mala configuració de les parcel·les i pèrdua d'eficiència de producció.
 - La unificació provocaria un augment de l'eficiència de producció i una disminució de les despeses de producció.

3. Memòria científica-tècnica:

3.2. Reconversió de vinyes mitjançant canvi de varietat:

- Característica j): replantació amb varietats incloses en figures de qualitat (IGPs o DOPs)

- Característica k): replantació amb varietats millor adaptades a les condicions edafo – climàtiques

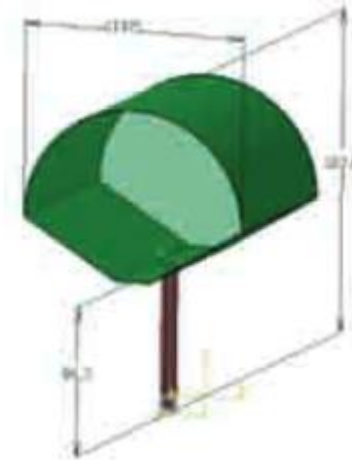
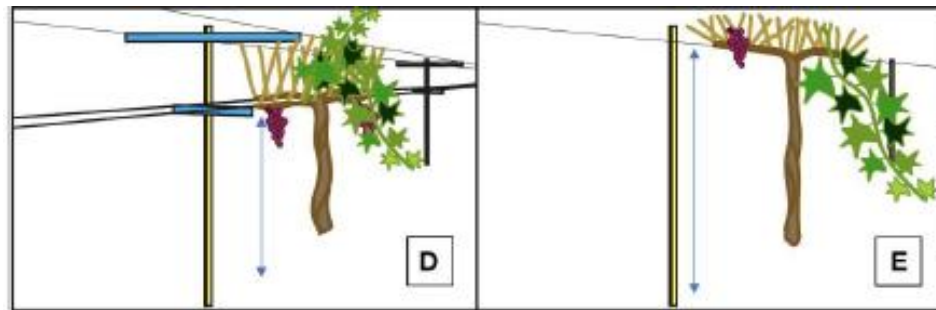

3. Memòria científica-tècnica:

3.3. Millora tècnica de la gestió:

- Característica I): implantar un sistema de conducció sostenible.

3. Memòria científica-tècnica:

3.4. Replantació per arrencament per motius sanitaris o fitosanitaris per ordre de l'autoritat competent:

- Context actual: àmplia distribució de la bacterià fitopatògena per les Illes Balears excepte a Formentera. La vinya és la quarta espècie amb major percentatge de casos positius sobre el total, per darrere de l'ullastre, l'ametller i l'olivera
- Objectiu: replantar la superfície de vinya arrabassada per estar infectada per la *Xylella fastidiosa*.

4. Mesures que has fet altres comunitats autònomes:

- **Taula 3:** resum de la normativa de reestructuració i reconversió de vinyes de diferents comunitats autònomes d'Espanya.

Comunitat autònoma	Illes Balears	Castella - La Manxa	Castella - Lleó	Extremadura	Comunitat valenciana	Catalunya	La Rioja	Galícia	Murcia
Replantació amb o sense sistema de conducció									
<i>Varietats incloses dins DOP o IGP</i>		Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
<i>Reducció de la densitat d'almanco un 10%</i>			Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
<i>Fer un canvi a secà o mantenir la parcel·la en secà</i>		Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
<i>Fer un abancament de la parcel·la</i>			Sí			Sí	Sí	Sí	
<i>Implantació d'un sistema de conducció sostenible ⁽¹⁾</i>		E	E, VE, EI	E	E	E, EI	E, VE, EI	EM, E, EO, EI	E
<i>Canvi d'ubicació a zones edafo-climàtiques més òptimes</i>							Sí		Sí
<i>Canvi d'ubicació a zones de muntanya</i>		Sí	Sí	Sí		Sí	Sí	Sí	Sí
<i>Varietats millor adaptades a les condicions edafo-climàtiques</i>			Sí	Sí			Sí		Sí
<i>Reubicació de la vinya en una única parcel·la vitícola</i>		Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Reconversió de vinyes per canvis varietals									
<i>Varietats incloses dins DOP o IGP</i>			Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
<i>Varietats millor adaptades a les condicions edafo-climàtiques</i>			Sí	Sí			Sí		Sí
Millora en les tècniques de gestió									
<i>Canvi de sistema de conducció a un de sostenible ⁽¹⁾</i>		E	E, VE, EI	E	E	E, EI	E, VE, EI	EM, E, EO, EI	E
Replantació de vinyes quan sigui necessari després de l'arrencament obligatori per motius sanitaris o fitosanitaris per ordre de l'autoritat competent									
<i>Mesura adoptada</i>			Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí

(1) Sistemes de conducció sostenible: E (espatllera), VE (vas elevat), EI (elevació individualitzada), EM (emparrat), EO (empalitzada).

A close-up photograph of a bunch of ripe, yellowish-green grapes. The grapes are clustered together, showing their individual round shapes and some small dark spots on their skin. The background is dark and out of focus, with some green leaves visible. The text is overlaid in the center of the image.

Moltes gràcies per la seva
atenció